

Matthias Weckerling, Direktor
Njemačke zaklade za međunarodnu pravnu suradnju e.V. Bonn

DJELOVANJE NJEMAČKE ZAKLADE ZA MEĐUNARODNU PRAVNU SURADNJU (IRZ) NA PODRUČJU PRAVNOG TRANSFERA

UDK: 061.1 (430)

Primljeno: 01. 09. 2007.

Pregledni rad

Rad IRZ-zaklade može se karakterizirati kao element vanjsko- i pravno-političkog savjetovanja pri izgradnji i preoblikovanju nacionalnih, pravnodržavno orijentiranih pravnih poredaka te neovisnoga i za funkcioniranje sposobnoga sudskog sistema. Međunarodno pravno savjetovanje može samo onda biti uspješno, kada u obzir uzima danosti specifične za jednu zemlju, te ih uključuje u vlastite savjetodavne mjere. Struktura IRZ-zaklade jamči fleksibilno i brzo reagiranje i na ponekad krajnje kratkoročne zahtjeve za savjetovanjem izpartnerskih zemalja. Pri tome u prvom planu trebaju biti nacionalne pravne tradicije i specifične pravno-političke potrebe te primjenjivost novog prava.

Ključne riječi: *IRZ-zaklada, nacionalna pravna tradicija, transfer prava*

Vjerojatno mnogi od vas ne znaju tko smo mi uopće: stoga mi dozvolite u najkraćem obliku IRZ-Zakladu predstaviti kao instrument Savezne vlade u procesu pravne reforme u srednjoj i istočnoj Europi. IRZ-Zaklada osnovana je u svibnju 1992. godine na inicijativu tadašnjeg ministra pravosuđa g. Kinkela kao neposredna reakcija na snažne promjene u srednjoj i istočnoj Europi od kraja 80-tih godina i na buduće situacije. Sami rad Zaklade može se okarakterizirati kao element vanjskih i pravno-političkih savjetovanja kod izgradnje i preoblikovanja nacionalnog, pravno-državnog orijentiranog pravnog poretka kao i element neovisnog i sposobnog pravnog sistema.

Nakon što sam vas danas ujutro već sve pozdravio, dozvolite mi da odmah pređem na stvar. No prije toga dozvolite mi da vam kažem još jedno i to da mi je velika čast držati govor na ovom, prije svega znanstvenom simpoziju. No smatram da je upravo u tom području od velike važnosti postojeći dijalog između znanosti i same prakse te je u sklopu našega projekta, posebice u području savjetovanja u zakonodavstvu, sudjelovalo mnogo sveučilišnih profesora koji i nadalje igraju veliku ulogu pri poboljšanju pravno državnih uvjeta mnogobrojnih država srednje, istočne i jugoistočne Europe.

Pri tome se nalazimo - ovdje mislim na Njemačku zakladu za međunarodnu pravnu suradnju e.V. čiji sam ja ujedno i predsjednik kao i član uprave – u jednom određenom nadmetanju sa inicijativama i aktivnostima drugih nacionalnih i

međunarodnih izvođača, ovo je fenomen koji zasigurno i ovdje u Hrvatskoj kao i u drugim zemljama postaje sve jasniji- ovdje posebice mislim na južne susjede od Hrvatske- i koji je doveo do nepreglednosti i zakonodavnog krpanja. Ma koliko se činilo smislenim za proces vlastitog pravnog razvoja dobiti što više poticaja iz stranih pravnih sistema, toliko problematičnim se čini kada se različiti modeli te sklonosti koji su u svom cilju suprotni moraju sastaviti u jednu cjelinu.

Ovdje se suočavamo sa problemom provođenja, odnosno provodljivosti novoga prava koje prilikom harmoniziranja i daljnjeg razvoja mora stajati u prvom planu. Od male je koristi npr. novo procesno pravo ako suci i odvjetnici to pravo ili ne poznaju ili se time ne znaju služiti. Ovdje znanost ima važan zadatak i to komentare koji su u praksi dostupni razviti u pravne propise.

Tako smo npr. u Bosni i Hercegovini prošle godine predstavili jedan komentar novog građansko parničnog postupka i novog ovršnog zakona koji su pretežito postavljeni od strane bosanskih pravnik. Hrvatska je, koliko smo uspjeli čuti, u području društvenog prava već naprednija.

Ovim putem ne želim prešutjeti da pojam “pravni transfer” – koji je opis za našu djelatnost – smatram u jednu ruku problematičnim. Postoje slučajevi u kojima se njemački zakoni – ovo zasigurno vrijedi i za druge strane norme – skoro nepromijenjeni preuzimaju u neki strani pravni poredak. No nije to uvijek pravilo. U okviru našeg savjetovanja u zakonodavstvu uvijek smo polagali veliku pažnju da se posebice uzmu u obzir nacionalne pravne tradicije i specifične pravno političke želje partnerskih državnih institucija. Ako se npr. radi o tome da se hrvatsko upravno sudstvo dalje razvija, sama situacija u Hrvatskoj će se nalaziti u prvom planu, a ne naočigled cilj kojeg je jednostavno realizirati – prenijeti model njemačkog upravnog sudstva Hrvatskoj. Na samo područje društvenog prava očigledno se malo drukčije gledalo i moglo se nadovezati na ranije pravne tradicije.

Rado priznajem da je u početnoj fazi razvoja naše institucije dominirala ideja “pravni izvoz”, odnosno “zakonski model” i koje je potrebno bilo samo transferirati. No brzo se moralo naučiti da u bivšim socijalističkim državama niti jedan sabor nije na to čekao da bez prigovora preuzme njemačke modele.

Iako bih ovdje trebao više govoriti o našim projektima u Hrvatskoj, odnosno u jugoistočnoj Europi, rado bih u uvodu naveo jedan primjer Ukrajine. I to ne samo iz razloga što Ukrajina trenutno i prije svega od 2004. godine stoji u centru europskih interesa već i stoga što je Zaklada od svog osnutka 1992. godine posebice u Ukrajini godinama, uz pratnju Vlade, prava i sabora, intenzivno pratila proces zakonodavstva kao i reformu prava i to sa ponekim uspjehom koji je tek sada počeo dolaziti do izražaja. Molim za razumijevanje što neću govoriti o drugim, preko 20, partnerskih država; ograničeno vrijeme mogeg predavanja mi to jednostavno ne dozvoljava.

Vjerojatno mnogi od vas ne znaju tko smo mi uopće: stoga mi dozvolite u najkraćem obliku IRZ-Zakladu predstaviti kao instrument Savezne vlade u procesu pravne reforme u srednjoj i istočnoj Europi. IRZ-Zaklada osnovana je u svibnju 1992. godine na inicijativu tadašnjeg ministra pravosuđa g. Kinkela kao

neposredna reakcija na snažne promjene u srednjoj i istočnoj Europi od kraja 80-tih godina i na buduće situacije. Sami rad Zaklade može se okarakterizirati kao element vanjskih i pravno-političkih savjetovanja kod izgradnje i preoblikovanja nacionalnog, pravno-državnog orijentiranog pravnog poretka kao i element neovisnog i sposobnog pravnog sistema.

Sama Zaklada je mala institucija sa trenutno 35 zaposlenih u Njemačkoj kao i 15 zaposlenih u uredima u inozemstvu te budžetu u 2005. g. od otprilike 8 mil. Eura, najveća stavka ovdje otpada na ministarstvo pravosuđa (sa otprilike 2,5 mil. Eura); no posebice je za područje jugoistočne Europe potpora u velikom padu. Osnivanje Zaklade je svojedobno bila reakcija ministarstva pravosuđa na mnogobrojne upite zemalja srednje, istočne i jugoistočne Europe te zamolbi oko pomoći kod predstojećih reformi. Skoro sve transformacijske države su težile za demokracijom, novim ustavom i na tim temeljima stvoriti novu pravnu državu. Pri tome ne smijemo zaboraviti na potrebu za samom izobrazbom i daljnjim usavršavanjem koju je prouzročio politički preokret u dotičnim zemljama – pri tome se radi o stvaranju nove demokratske pravne kulture. Budući da je Njemačka za skoro sve spomenute države bila uzor, također i zbog toga što je imala specifična iskustva prilikom pravnog usuglašavanja sa bivšim DDR-om, njemačko zakonodavstvo je iz svih navedenih razloga bilo jako traženo. To je 1992. g. dovelo do specifičnog institucionaliziranja njemačke ponude na području savjetovanja putem Njemačke zaklade za međunarodnu pravnu suradnju koji djeluje kao e.v. (upisana Udruga) nadalje putem BDI (Savezna udruga njemačke industrije), GdV (Udruga njemačkih osiguranja), DIHK (Njemačko-hrvatska industrijska i trgovinska komora), BRAK (Odvjetnička komora), DRB (Njemačka udruga sudaca), BnotK (Javnobilježnička komora), DAV (Udruga njemačkih odvjetnika) kao i putem zastupnika frakcija Njemačkog parlamenta.

Bili smo uvjerenja da bi organizacija pravnog savjetovanja u korist zemalja bivšeg istočnog bloka na najbrži način mogla biti provedena od strane jednog privatnog nositelja koji također u svoj posao uključuje situaciju iz gospodarstva, politike te slobodnih pravno-gospodarskih savjetodavnih zanimanja kao i same znanosti.

Za rad IRZ-Zaklade je prvobitno trebalo njemačko gospodarstvo snositi polovicu troškova: međutim ova nadanja se nažalost nisu ispunila: Zaklada se stoga financira, kao što sam već i spomenuo, većim dijelom iz budžeta Njemačke. Drugi također financijski oslonac Zaklade su različiti programi Europske unije, dakle TACIS, PHARE i CARDS sa njihovim Twinning-komponentama. Takve vrste projekata pospješuje suradnju između Zaklade i drugih inozemnih institucija. Nadalje postoje različite vrste suradnje sa Europskim vijećem i OSZE koji sufinanciraju zajedničke mjere kod savjetovanja. Treći oslonac za rad same Zaklade je od 2000. g. pa sve do kraja ove godine u svakom slučaju Pakt stabilnosti koji je također financiran iz državnih sredstava i kojem pripadaju Bugarska, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Rumunjska, Albanija, Makedonija, Srbija, Crna Gora kao i Kosovo, a najnovije i Moldavija.

Zaklada je svoj radijus morala proširiti izvan dosadašnjih partnerskih država: tako su nedavno po nalogu Ministarstva vanjskih poslova školovani irački policajci i suci ovrhovoditelji i to od strane Zaklade, nadalje su se održala savjetovanja u Palestini. Zaklada se također u sklopu MEDA-programa Europske unije angažirala na području Sredozemlja; sudjelujemo na jednom velikom EU-pravnom projektu u Alžiru i nešto manjem projektu u Jordanu, nadalje smo partneri horizontalnog savjetodavnog projekta EuroSocial u južnoj Americi koji je pod španjolskom nadležnošću. Regionalno težište nadalje ostaje u istočnoj i jugoistočnoj regiji.

Težišta usluga savjetovanja Zaklade temelje se na smjernicama koje su odlučene na kuratoriju od veljače 1993. g. i vezane su za sljedeća pravna područja:

- Stvaranje državno-pravnih struktura Ustava
- Izgradnja privatno-pravnog poretka, posebice poretka privatnog vlasništva kao i stvaranje okvirnih uvjeta za privatno-pravno sudjelovanje kao i razmjenu gospodarske učinkovitosti
- Stvaranje javno-pravnih okvirnih uvjeta za poduzetničke djelatnosti s pozadinom upravljanja u skladu sa zakonom kao i jamstvo slobode obrta
- Izgradnja pravosudnog sustava koji je neovisan i sposoban za funkcioniranje.

IRZ-Zaklada sada postoji već 14 godina- procesi reforme u većini partnerskih država IRZ-Zaklade još uvijek nisu zaključeni. Bilo je tu i povratnih udaraca i razvoja koji su išli u pogrešnom smjeru te u samom primjeru Ukrajine možemo govoriti o drugom iako već pomalo iščeznulom startu reforme. Posebice je u srednjim i jugoistočnim partnerskim državama pravna harmonija u pogledu na EU-standarde u posljednjim godinama ne samo u pogledu nastojanja već i samog ostvarivanje ulaska u EU igrala značajnu ulogu. S druge strane je u nasljednim državama Sovjetskog saveza o kojima smo se mi brinuli bilo nakon početnog težišta savjetovanja u ustavnom pravu, u ustavnom postupku, prilikom formiranja ustavnog zakonodavstva i prije svega u materijalnom građanskom i gospodarskom pravu produljenje akcenta u smjeru zakona o ustrojstvu sudova, procesnog prava i izgradnje, odnosno prestrukturiranja kompletnog pravosuđa i sudske administracije. Iznimke potvrđuju pravilo: Rusija sada konačno želi završiti 4. dio svojeg zakona o građanskom pravu (intelektualno vlasništvo), gdje mi također sudjelujemo.

Djelovanje samoga projekta ima različite oblike. Bitan dio se sastoji od savjetovanja partnerskih institucija prilikom priprema, postavljanja i provedbe zakona. Pri tome se formiraju radne grupe, organiziraju se stručni razgovori, radni boravci, seminari i okrugli stolovi iz čega u većini slučajeva proizlaze međusobne razmjene informacija kao i pismena mišljenja na temu različitih koncepata.

Daljnje bitno područje je izgradnja i preuređenje samoga pravosuđa. Također i u ovom području njemačka usluga savjetovanja može pružiti zakonodavnu potporu, npr. kod postavljanja različitih procesnih poredaka, ali također i institucionalno ("institution building"), kod postavljanja ustavnog zakonodavstva i upravnog zakonodavstva, npr. u Ukrajini ili Srbiji gdje smo sud-model opremili

modernom informatičkom opremom; ovaj projekt se sada treba proširiti na Beograd i ostala područja Srbije.

Sve veće značenje je u posljednjih nekoliko godina dostigla i provedba novih reformiranih zakona. Vi bolje znate nego ja da zakon nije vrijedan papira ukoliko ne dođe do njegove provedbe i ne bude sastavni dio nove pravne kulture i među samim građanima. Stoga značajnu ulogu ne igra samo savjetovanje prilikom postavljanja procesnog poretka i drugih zakona već i daljnja izobrazba pravnika, dakle sudaca, državnih odvjetnika, javnih bilježnika i ostala zanimanja koja primjenjuju novo pravo i za koje svake godine organiziramo multilateralne hospitacije u Njemačkoj. Želio bih još spomenuti da posebnu pažnju zaslužuju upravo mladi, prvostupanjski suci u regijama partnerskih država. Dakle nije nam cilj isključivo prezentirati se u glavnim gradovima.

U okviru svojih mogućnosti IRZ-Zaklada pruža potporu kod programa suradnje sa inozemnim sveučilištima, jer budući naraštaj pravnika ne smije biti zaboravljen u tim silnim nepreglednim reformama. Tako Zaklada pruža potporu, odnosno pružala je potporu studijskim smjerovima i predavanjima u njemačkom i europskom pravu kao što su npr. Sveučilište Varšava i tri ostala sveučilišta u Poljskoj, sveučilištu Vilnius, Nacionalnoj pravnoj akademiji Harkov, europskom humanističkom sveučilištu Minsk (koje je nažalost prije dvije godine od strane države zatvoreno) kao i pravnoj akademiji Dnjepar. U SOE se takvi studijski smjerovi nisu trajno mogli etablirati, ali postoje u svakom slučaju partnerstva sa njemačkim visokim školama.

Dozvolite mi da vam prikazem pregled ponekih težišta samog rada Zaklade pri čemu bi se zadržao na Ukrajini, jer smo upravo ovdje u jednom dugom vremenskom razdoblju kontinuirano i intenzivno pružali usluge savjetovanja. Ukrajina je bila i još uvijek je od osnutka IRZ-Zaklade težište našeg savjetodavnog djelovanja.

No nismo samo mi tamo zastupljeni:

Kao usporedbu samo bih želio uputiti na to da SAD pruža Ukrajini financijsku potporu u visini od ca. 60 mil. dolara od čega veliki dio odlazi i za pravne projekte. Nizozemsko ministarstvo pravosuđa je kratkoročno stavilo iznos u visini od 700.000 Eura na raspolaganje i to samo za daljnje usavršavanje sudaca u građanskom pravu. Europsko vijeće i OSZE su također sa svojim velikim iznosima i organizacijama zastupljeni u Ukrajini - pored ostalih zemalja kao što su Švicarska, Danska itd. Problem redanja njemačkih institucija na sreću nije prisutan.

U ponekim partnerskim državama postoji mirna koegzistencija posebice sa GTZ (organizacija za tehničku suradnju) i ponekim njemačkim zakladama koji po mojim spoznajama do sada nisu doveli do prebojavanog udvostručenja mjera. Djelomično postoji i koordinacija i za sve ima još uvijek puno posla.

Ovdje smo se sad dotakli važne teme koja se u praksi teško svladava i to koordinacija davalaca. Početkom ovoga tjedna bio sam u Gruziji. Ovdje sam stekao dojam da se pokušava provesti koordinacija davalaca. Ovakva koordinacija često propada budući da mnoge američke organizacije davalaca nisu spremne da im se pogleda u karte ili baviti se agresivnijom politikom promjena. Nažalost se pri tome ne radi samo o idealnim ciljevima već i o političkom utjecaju ili – ukoliko su projekti u igri koji su po financiranju treći po redu – jednostavno samo o poslu.

IRZ-Zaklada ne provodi isključivo savjetodavne mjere sa vlastitim sredstvima t.z. sredstvima ministarstva pravosuđa već surađuje i sa Europskim vijećem, sa OSZE i ostalim europskim institucijama. Pri tome se Zaklada u više navrata uspješno prijavila za projekte Europske komisije: tako smo npr. u okviru TACIS-programa dva puta dobili projekt "UEPLAC", koji između ostaloga služi prilagođavanju gospodarskog zakonodavstva prema europskim standardima – nadmetanje za 4. dio još traje- osim toga je nedavno uspješno zaključen TACIS-projekt sa ukrajinskim antimonopolnim komitetom.

Posebno su se unazad nekoliko godina izgradili kontakti sa Ustavnim sudom, Vrhovnim sudom, Vladom (uglavnom sa pravnim odborom) kao i sa ministarstvom pravosuđa. Unatoč brzom izmjeni osoblja koja se događa u Ukrajini uspjelo se uspostaviti povjerenje koja je za međunarodno pravno savjetovanje neophodna.

Ustavno pravo

Težišta savjetovanja bila su ovdje ponajprije postavljanje novog ustava, zakona o ustavnom sudu kao i predak poslovanja za Ustavni sud. Za izgradnju Ustavnog suda koji je osnovan u listopadu 1996. g., Zaklada je zajedno sa Saveznim ustavnim sudom doprinijela jedan dio. Došlo je do intenzivne stručne razmjene ukrajinskih sudaca sa sucima Saveznog ustavnog suda, u međuvremenu se održalo 10 njemačko-ukrajinskih ustavno-pravnih kolokvija. Ovaj kontakt u krajnjem slučaju nije samo važan zbog toga što do dana današnjega u Ukrajini nije bilo tih mišljenja, bez ustavnog zakonodavstva u Ukrajini je moguće funkcionirati što se nažalost očituje u tome što ukrajinski ustavni sud prošle godine nije bio sposoban donositi odluke, jer Vlada uporno odbija da novo imenovani suci prisegnu.

Privatno pravo

Daljnje težište savjetovanja je bilo cjelokupno građansko i gospodarsko pravo i koje je na kraju pripremljeno put građanskom zakoniku kao i gospodarskog kodeksa od 01.01.2004. Oba zakona je već sada potrebno preraditi no o tome ću još nešto govoriti. Bez obzira na sve to je bio bitan korak da Ukrajina prihvati oba nacrt zakona, ali i politički kompromis bez kojega novi građanski zakonik na kojega su već čekali i zapadnoeuropski investitori, ne bi bio prihvaćen.

Sudska administracija/procesno pravo

Daljnje težište se godinama nalazilo kod sastavljanja i pružanja potpore poslovima nacrt zakona "o izgradnji suda u Ukrajini", jedna vrsta ukrajinskog zakona o ustrojstvu sudova za sud. Ovaj zakon je bio i još uvijek je temelj za cjelokupnu reformu pravosuđa i izgradnju suda i samim time od velikog značaja za nastavak reforme u području sudske administracije. Još intenzivnije je Zaklada djelovala u suradnji sa ukrajinskim partnerima kod postavljanja novog zakona o upravnom postupku kao i na postavljanju zakona o parničnom postupku,

zaštićeno od partnerstva ukrajinskih “upravnih sudova-modela” sa njemačkim upravnim sudovima svih 3 stupnja nadležnosti.

Vrlo dramatično se prošle godine bilo stupanje na snagu oba nova zakona, nakon što je predsjednik Juščenko protiv stupanja na snagu već prihvaćenih zakona o upravnim sudovima uložio svoj veto. To je ujedno pogodilo i stupanje na snagu prihvaćenog novog zakona o parničnom postupku od strane ukrajinskog sabora 2004. g., koji nakon svojih prijelaznih odredbi nije trebao stupiti prije zakona o parničnom postupku na snagu – jer tako veliko povjerenje u upravno zakonodavstvo Ukrajine nije postojalo, tako da se – suprotno od našeg glasanja – Vrhovnom sudu predalo u nadležnost jedna ograničena revizijska nadležnost protiv odluka visokog upravnog suda.

Blokadu je uspjelo razbiti; u rujnu prošle godine stupili su na snagu oba nova zakona o parničnom postupku. Ubrzo se spoznalo da je pravnom lijeku novog parničnog zakonodavstva, od kojega smo mi i odvrćali, prijetilo potonuće putem bujice postupaka od strane Vrhovnog suda i visokog upravnog suda. Nedavno je bila jedna grupa sudaca Vrhovnog suda i visokog upravnog suda iz Bonn-a u namjeri da s našim savjetodavcima razrade konkretne prijedloge da bi se modificirao pristup pravnom lijeku i samim time ograničio. Ovakve ocjene zakonodavstva – također i miješanih grupa sastavljenih od zastupnika sabora, zakonodavstva i birokracije ministarstava – pokazali su se u prošlosti kao izrazito efektivni radni oblik: poznati local ownership za zakonodavstvo očigledno je moguće najbolje realizirati izvan radnog vremena u vlastitoj državi.

Krajnji uvjeti za naše savjetovanje u Ukrajini su bili i ostaju teški: ovo već počinje kod sasvim drukčije pravne kulture kao i povijesnim uvjetima koji se ne odnose samo na povijest sovjetskog prava oktobarske revolucije od 1917. g. već su doveli i do današnjeg pravnog nihilizma koji je proširen među stanovništvom. U svakom slučaju je vrijedno spomena da je pravo Magdeburga, na koje nas i danas može podsjetiti spomenik na obali Dnjepra, već u 14 st. dospjelo sve do Kijeva i tamo sve do 17 st. imalo veliki utjecaj.

Problemi u području pravnog izričaja nisu također bili za podcijeniti; pojmovi koji su se u Europi već duže vremena razvijali na tradiciji rimskog prava u ruskom pravnom izričaju nisu naišli na podudarnost. U građanskom pravu se ovaj problem još i najlakše mogao svladati, jer su se rimsko-pravni temelji u Sovjetskom savezu mogli naučiti i na sveučilištima. Većih problema je bilo prilikom prijevoda na području ustavnog prava, upravnog prava i prije svega upravnog postupka, jer su ova pravna područja bila novost za Ukrajinu.

S time u vezi je usko povezan problem kratkoročne pravne norme koji se manifestirao npr. u zakonodavnom nizanju gospodarskog kodeksa kao i zakona o građanskom zakoniku. Nužnost promjena u drugim zakonima se u većini slučajeva previdi; pregled normi na koje se može osloniti u većini slučajeva ne postoji. Bez obzira na dvostruko i trostruko uređenje te u često slučajeva nestrukturirano i nelogičko postavljanje zakona te upućivanje na njih koji još uvijek ne postoje, u prošlosti nije uopće bilo jasno s kojim stadijem nacrtu zakona se upravo netko bavi. Jer različiti nacrti zakona koji su bili predmet diskusije nisu

bili označeni i nisu upućivali na izvore pa čak niti na datume završetka. Tako se moglo i dogoditi da ukrajinsko ministarstvo pravosuđa Europskom vijeću dostavi potpuno zastarjeli nacrt zakona o parničnom postupku na stručno mišljenje. U sklopu ukrajinskih nacrti zakona o izgradnji sudova – u sklopu njemačkog zakona o ustroju suda - u završnoj fazi saborskih savjetovanja postojalo je još 9 različitih nacrti o kojima se paralelno diskutiralo. Ovi mnogobrojni nacrti zakona temelje se na tome što u Ukrajini svaki pojedini zastupnik ima zakonsko inicijativno pravo. Tako nakon mukotrpane izborne reforme ubrzo dolazi do potrebe za novom reformom.

Ova višestrukost inicijatora pokazala je i pozitivne utjecaje: sabor, ministarstvo, zakonodavstvo i znanost bavili su se u zajedničkim radnim grupama projektima zakonodavstva. Ove sjednice radnih grupa organizirali smo u Njemačkoj da bismo partnerskim državama omogućili koncentrirani i nesmetani rad. Ovakav integrativni pokušaj bio je i u toj mjeri uspješan kada je među sudionicima koji su se u međuvremenu i osobno upoznali odlučeno o daljnjim strateškim postupcima u procesu zakonodavstva što je s obzirom na saborske odnose u Ukrajini – to se također na određeni način odnosi i na partnerske države – bilo nužno potrebno. Ovakav intenzitet je moguće postići isključivo dugogodišnjom suradnjom koja se temelji na povjerenju. Uključenje Vrhovnog suda Ukrajine je bilo od velikog značaja, jer je sudu do stupanja na snagu samoga ustava od 28.06.1996. g. pripadalo zakonsko inicijativno pravo i stoga je bilo moguće poslati u radnu grupu zasigurno najstručnije i angažiranije stručnjake.

Kratko bih još nešto rekao vezano uz daljnje perspektive: ulaskom ovih država u EU naše aktivnosti su se u dotičnim državama znatno smanjile; samouvjerenost je tamo porasla, potražnja se smanjila, poneki od njih su u međuvremenu postali savjetnici. Da li je ovo znak za usavršavanje razvoja prava u tim državama, u to čisto sumnjam. Suradnja posebice na sektoru daljnje izobrazbe postoji prije svega još sa baltičkim državama, posebice sa Estonijom. Nadamo se da ćemo u Poljskoj i nadalje nastaviti sa našim već spomenutim predavanjima. U Mađarskoj smo prije nekog vremena osnovali jednu samostalnu zakladu prema mađarskom zakonu – “Mađarski forum za Europu” koja se prije svega posvetila europsko-pravnom nastavku obrazovanja mađarskih pravnika. Između ostaloga provodimo još nekoliko EU financiranih projekata u novim zemljama članicama, između ostaloga i u Malti. Kao partnerska država će zasigurno na duže vrijeme ostati još Rusija, Ukrajina i Bjelorusija gdje bismo i nadalje voljeli djelovati i gdje će se nakon predsjedničkih izbora u ožujku ponovno otvoriti mogućnosti za suradnju. Ovo isto vrijedi za regiju jugoistočne Europe. Područje Sredozemlja sam u početku već i spomenuo. Ovdje vrijede drugi i teži krajnji uvjeti s kojima se moramo putem praktičnih iskustava pobliže upoznati.

Dozvolite mi da na kraju zaključim da Zaklada u Ukrajini (i drugim partnerskim državama) u odnosu na druge međunarodne savjetodavne institucije iskusi pozitivan odjek i prihvaćanje. Važan kriterij za uspješan posao je da smo već godinama – no iz financijskih razloga to više nije svugdje situacija - sa našim uredima i osobno na licu mjesta zastupljeni i u kojima rade lokalni pravnici kao

posrednici između istoka i zapada. Po mogućnosti se ovdje postavljaju stručnjaci koji raspolažu određenim (od strane Zaklade posredovano) znanjem vezano uz lokalnu situaciju i posebnosti, uz pravnu kulturu i povijest kao i uz uživanje u situaciju. Međunarodno pravno savjetovanje može samo onda biti uspješno ako se razumije dotična situacije te ju se uzme u obzir i unese osobne mjere savjetovanja. Krilatica "pravni izvoz" temelj je IRZ-Zaklade, ali ne obilježava realnost. Stoga je Zaklada uz pomoć njemačkih stručnjaka, koje je ona godinama postavljala, postigla veliko povjerenje.

Više puta se već pokazalo da struktura IRZ jamstva nudi fleksibilnu i brzu reakciju na ponekad vrlo kratkoročne upite partnerskih država. Kao primjer spomenuo bih ovdje savjetovanje ruskog Ustavnog suda vezano uz pitanja socijalne sigurnosti ruskih umirovljenika: ovdje je Zaklada netom prije samog planiranog termina donošenja odluke od strane ruskog ustavnog suda angažirana da izraditi stručno mišljenje vezano uz određena stručna i pravna pitanja.

Pravno savjetovanje je također financijsko isplativa potpora koju Njemačka pruža u transformacijskim državama. Bilo bi pogrešno tvrditi ukoliko bih rekao da nije bilo i povratnih udaraca i neuspjeha. Reforme pravnog i pravosudnog sistema još dugo nisu završile. Sve dok će u Njemačkoj postojati potpora i financiranje, Zaklada će i nadalje na svom mukotrpnom putu pružati potporu i savjetovati.

DIE TÄTIGKEIT DER IRZ-STIFTUNG IM BEREICH RECHTSTRANSFER

Die Arbeit der IRZ-Stiftung kann als ein Element außen- und rechtspolitischer Beratung bei dem Aufbau und der Umgestaltung nationaler, rechtsstaatlich orientierter Rechtsordnungen sowie eines unabhängigen und funktionsfähigen Justizsystems charakterisiert werden. Internationale rechtliche Beratung kann nur dann erfolgreich sein, wenn sie die länderspezifischen Gegebenheiten berücksichtigt und in die eigenen Beratungsmaßnahmen einfließen lässt. Die Struktur der IRZ-Stiftung bietet Gewähr dafür, dass flexibel und schnell auch auf manchmal äußerst kurzfristige Beratungsanfragen aus den Partnerländern reagiert werden kann. Dabei sind nationale Rechtstraditionen und spezifische rechtspolitische Anliegen und Wünsche sowie die Implementierbarkeit neuen Rechts in den Vordergrund zu stellen.

Schlüsselworte: *IRZ-Stiftung, rechtstraditionen, rechtstransfer*